ROK XXIX. We Lwowie, dnia 1. lipca 1922. Nr. 13.

GAZETA KOŚCIELNA

Przedpłata na r 1922:
roczna . . . . 2.600 Marek
półroczna . . . 1.300 „
kwartalna . . . . 700 „
w Ameryce . . . 1 dolar
Numer pojedynczy kosztuje 80 Mk.

PISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM KOŚCIELNYM I SPOŁECZNYM.
ORGAN TOWARZYSTWA WZAJEMNEJ POMOCY KAPŁANÓW.
Wychodzi na razie tylko 1-go i 15-go każdego miesiąca.

Redakcya, Administracya i Ekspedycya
X. Dr. A. PECHNIK, Sykstuska 64.
Inseraty przyjmuje się za opłatą 40 Mk. od wiersza petitu.
Reklamacye otwarte wolne są od opłaty pocztowej.

TREŚĆ: Adres, odczytany przez najprz. X. Metrop. Dra Bilczewskiego w dniu przyjęcia pielgrzymki polskiej przez Ojca św. Piusa XI — Odpowiedź Ojca świętego Piusa XI. — Kongres eucharystyczny — Harnack o Marcionie. (C. d.) — W sprawie Indeksu książek zakazanych. — Kronika kościelna. — Bibliografja. — Z belletrystyki. — Śp. X. Aleksander Kierońskl.

Adres, odczytany przez Najprzew. X. Metrop. Dra Bilczewskiego w dniu przyjęcia pielgrzymki polskiej przez Ojca św. Piusa XI.

Beatissime Pater!

„Venite, adoremus Jesum in Eucharistia!" — haec verba cordibus et labiis proferentes nos, quos coram Te vides, longinqua ex patria in Urbem Aeternam venimus, ut una cum caeteris mundi nationibus, cum populis Orientis et Occidentis, Septentrionis et Meridiei Deum Absconditum cernui veneremur: ut cum his populis — a quibus multa sunt, quae nos separant scilicet patria, lingua, instituta moresque — vera Eucharistiae fide sinceroque Eius amore hic uniamur.

Verum etiam alterum huc nos traxit desiderium: „Venite, veneremur Summum Pontificem Pium" — exultabunt corda nostra. Ingenue enim profitemur: etiamsi ante Tuam in Petri Cathedram electionem ne nomen quidem audivissemus, tamen in obsequium Sanctitatis Vestrae iuraturi venissemus, quia Tu es Petrus, Jesu Eucharistici Vicarius.

Quam fidei professionem, nimirum Te esse Petrum, verum Principis Apostolorum successorem, Dei et Domini Nostri Jesu Christi in terris Vicarium, ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter deponimus, simulque nos Tibi, cum Ipse sis Petrus, firmiter adhaesuros esse, etiam nomine omnium fratrum nostrorum, qui temporum iniuria impediti personaliter coram Te apparere non valuerunt, tamen spiritu nobiscum sunt, ingenue ac sincere promittimus.

Percussio haec intima et amor filialis populum Polonum duxit ducetque ad unumquemque Papam.

Verum ad Te, Beatissime Pater, insignis nos praeterea traxit laetitia: amicus enim Tu es noster, immo, ut ita dicamus, Ipse nostras.

Gloriatur quidem Italia, patria Tua, quod Tu carne et sanguine eius es filius. Gloriatur vero ac superbit et Polonia, quod insigniore modo ipsius factus es filius, quamquam non ignorat Te omnium populorum esse Patrem, Te esse ut internationalem et Dei voluntate supernationalem, ut tam pulchre quam vere in oratione Mediolani habita dixisti.

Tres annos Sedis Apostolicae Legatus nostra in patria fuisti: ipsius aurorae, quae libertati Poloniae infulsit, testis fuisti et particeps non solum ingentis laetitiae et gaudiorum, verum maximorum quoque dolorum, quos Providentia Divina nobis tunc destinavit.

Nostram sortem fataque nostra tunc subire voluisti, ut frater optimus, ut genuinus patriae nostrae filius. Ut cum Polonia eiusque filiis mente et animo quam arctissime copulareris, apud nos consecratus es Episcopus, ut ex hoc tempore — Tuis liceat nobis blandis verbis uti — Polonorum Te esse Episcopum sentires. Verus amor factis, non sensis clarescit. Veri ardentisque erga patriam nostram amoris innumera fere documenta dedisti.

Te enim intercedente Benedictus XV permisit, ut tota Polonia in litaniis Lauretanis Beatissimam Virginem Mariam titulo „Reginae Regni Poloniae" invocaret, quo indulto arctius nos cum Domina Nostra coniunxisti.

Plurimam impendisti operam, ut religiosam vitam et ecclesiasticam in Polonia rem novares. Tibi enim acceptas referimus dioeceses restauratas: Podlachiensem, Kamenecensem, Minscensem, praeterea conditam dioecesem Lodzensem: Christi gregi novi accesserunt pastores.

Ad Ecclesiam Poloniae in solido fundamento condendam, maximae Tibi curae fuit Concordatum cum Sede Apostolica quam primum ineundum. Quod Deo adnuente brevi futurum esse speramus.

Apud Antecessorem Tuum, quem pia recolimus meria, Patronus noster et Eo mandante Eleemosynarius et pro miserrimis nostratibus maximeque derelictis Samaritanus fuisti. Te promovente maxima pecuniae vis Roma in Poloniam mittebatur, qua paupertatem et miseriam sublevasti. Misella Polonorum proles nunquam obliviscetur, quae fecisti, ut eam a fame et morte eriperes.

Verum amicum in rebus adversis experimur.

Potuitne fortuna adversa esse maior ea, quae anno 1920 Poloniae instabat, quando sepulcrum quoddam libertatis ipsi imminebat? Illuvies hostilis ante portas Varsnviae! Jam plurimi populi de salute nostra desperabant: verum Tu confidens in Domini Dei auxilio iusti tenacisque propositi viri exemplum nobis praebuisti, quem si fractus illabatur orbis, impavidum feriant ruinae. Divinum ut auxilium genti Polonae conciliaretur, Te rogante, Antecessor Tuus, ut publice ad Poloniae intentionem oraretur, mandavit omnibus. Ipse vero misericordiam Domini praedicasti: Confidite! iterum atque iterum dixisti. „Deus, qui tam mirabiliter resuscitavit, Ipse Poloniam Suam adiuvet et salvet: salvabit autem propter gloriam nominis Sui."

In omnibus his, quae vix adumbravimus, operibus laboribusque et praestantissimam mentem et optimum futuri Orbis Christiani Patris animum manifestasti. His laboribus atque operibus, Beatissime Pater, Polonorum in primis gratum animum Tibi devinxisti. Quem hodie coram Te demonstrantes amoris simul et fidelitatis erga Sedem Apostolicam renovamus. Pro Te usque preces ad Deum fundimus.

Christum in Eucharsitia latentem enixe exoramus, ut Sanctitatem Vestram conservet et vivificet et beatam faciat in terra et non tradat Eam in manus inimicorum Eius. Rogabimus Deum, ut tot tantaque opera, quae Nuntius in nostra patria coepisti, nunc Christi Vicarius ad felicem finem perducas.

Ad pedes vero Tuos provoluti rogamus Te:

Benedic nobis, Beatissime Pater, Benedictio Tua Apostolica totam Rempublicam Polonam perfundat, non solum animos singulorum privatosque mores, sed etiam instituta populi universosque ordines civitatis, ut ex Polonia restaurata Deo quam maximus honor et Sedi Apostolicae quam plurimum laetitiae eveniat!

Odpowiedź Ojca świętego.

„Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!“ (po polsku).

Pergrata Nobis, periucunda obveniunt, quae tam scite, tam cordialiter, tam pie, tam religiose dicebas Excellentissime Leopoliensis Metropolita, non tantum nomine Tuo, etiam istorum omnium, qui huc venerunt, quos videmus, sed etiam omnium eorum, qui non corpore quidem, spiritu tamen sunt in hac paterna domo una cum his qui totam repraesentant Poloniam.

Et pergratior et multo incundior praesentia haec Nobis est, maxime cum cogitemus nobilia et divina illa motiva, quae Vos huc adduxerunt de patria longinqua: devotio et pietas in Jesum Christum Eucharisticum et devotio filialis in Eiusdem Christi Vicarium in Nostra humili et indigna persona.

Et possumus etiam Vestris vos alloqui verbis et sensibus.

Equidem etsi ignoti Nobis essetls, etsi nesciremus, unde venissetis, attamen toto cordis affectu Vos amplecteremur, quia filii estis, filii, qui ad Patrem venistis, ut Patrem videatis, Patrem audiatis et consolationem afferatis simul et recipiatis ex mutuo aspectu.

Vos tamen Nobis et cari et carissimi, quia apud Vos fuimus et in medio Vestri per non breve tempus vita decucurrit Nostra et fata Vestra, possumus iure quodam dicere, divisimus et vidimus oculis Nostris Manum divinam et divinam Bonitatem et Misericordiam in medio Vestri, in Polonia Vestra, renovantem prodigia et miracula in resuscitatione Poloniae Vestrae et in eius salvatione ac tuitione, cum hostes eius in eo essent, ut eam vix resuscitatam opprimerent et iam ad portas usque principis civitatis pervenissent.

Haec omnia vidimus et Vobiscum laetati sumus, Vobiscum Deo ex corde gratias egimus: Vobiscum afflicti Vobiscum quoque consolati. Et fuimus certe in desiderio, sin in opere, tamen in desiderio omnia praestare, quae in facultate Nostra erant pro abundantiore Vestra salute, pro Religionis et Ecclesiae in patria Vestra utilitate, quae profecto basis est et conditio potissima ad prosperitatem praesentis quoque vitae, vitae etiam politicae.

Conati sumus praestare haec adiuvantibus tot hominibus bonae voluntatis, quos semper tanto numero invenimus in viis Nostris, paratos ad omne bonum corde impavido et animo valenti, adiuvante super omnia Deo Optimo Maximo, adiuvante Maria, Sanctissima Dei Matre, Regina Vestra, Consolatrice et Matre Nostra.

Nunquam memoria excidet speciatim quod in primo Nostro adventu in medio Vestri, tamquam Sedis Apostolicae Legatus, Corpus Christi publice detulimus per vias civitatis Varsaviensis. Reginam Vestram et Matrem Nostram, Dominam Nostram primam omnium visitavimus in Sanctuario Eius Częstochoviensi, ubi nomen ipsum, cor ipsum Poloniae vivit et agitat.

Nunquam oblivioni dabimus talia tempora, quae apud Vos Vobiscum viximus, quae interpres Vester tam pie, tam amice evocavit et gaudemus Nos tamquam unum ex Vobis fuisse: Polonum inter Polonos.

Per gratiam Dei, licet immerito, Episcopatus honorem et onus apud Vos recepimus, cuius gratiae gratum testem Excellentissimum Episcopum Premisliensem habemus, Vobis plaudentibus, Vobis gratias agentibus Nobiscum pro donis a Deo patriae Vestrae concessis.

Restat, carissimi in Christo Poloniae filii, ut tam larga, quae Dei Bonitas in Vos effudit dona colatis, conservetis, augeatis fideliter inhaerendo exemplis tam praeclaris, gloriosis, quae patres Vestri Vobis remiserunt, ut sacram haereditatem: exempla pietatis in Deum, devotionis in Sanctam, Catholicam Ecclesiam, erga Sedem hanc Apostolicam — — exempla, quorum Vos etiam per praesentiam Vestram bonos imitatores demonstrastis — exempla, quae colliguntur in hoc brevi ac eloquenti verbo: „Polonia semper fidelis.“ Fidelis utique Deo, fidelis Ecclesiae, fidelis Religioni, fidelis S. Sedi Apostolicae. Ita semper quoque, confidimus, erit. Et erit Deus fidelis Poloniae et cumulabit dona perficietque quae tam manifice incepit, quae ad tam prosperos progressus iam perduxit. Et ita erit gaudium Nostrum impletum, quia desideramus Vos in visceribus Christi. Optamus Vos omni felicitate felices, omni prosperitate prosperos, Vos omnes hic praesentes, totam patriam Vestram, singulas familias, omnes et singulos, omnes Vos et quos corde et animo recolatis. Et ut ita sit, omnes ex toto corde benedicimus. Sit Nomen Domini benedictum...

Kongres eucharystyczny.

Kongres, który odbył się w Rzymie w ostatnich dniach maja wedlug programu, ogłoszonego przed kilku miesiącami, stał się wspaniałą manifestacją religijną. Ściągnął on do Watykanu i do bazylik rzymskich setki tysięcy wiernych z samej stolicy świata chrześcijańskiego a nadto około 25 tysięcy pielgrzymów z innych krajów europejskich i z Ameryki. Z Polski przybyło tylko 111 osób, a między niemi czterdziestu kilku księży ale i ten zastęp trzeba nazwać stosunkowo dość znacznym, jak na dzisiejsze stosunki, które sprawiły, że koszta podróży wraz z 10 dniowem utrzymaniem w Rzymie wynosiły co najmniej — dla jadących trzecią klasą — 200.000 mp. (w r. 1904 płacili uczniowie, biorący udział w pielgrzymce do Rzymu, po s t o reńskich za podróż koleją do Rjeki, stamtąd okrętem do Ankony, za jazdę powrotną do kraju i całe utrzymanie!) Na taki wydatek nie wielu mogło się zdobyć; innych znów z grona zamożniejszych nie ciągnęło serce do Wiecznego Miasta, a jeszcze innych odstraszały trudy — rzeczywiście nie małe — połączone z podróżą tak daleką, zmuszającą do przebywania przez 8 dni i nocy (z niewielkiemi przerwami) w wagonach kolejowych i do gorączkowego zwiedzania licznych kościołów, muzeów itd.) — Można było jednak wysłać kilku księży ubogich na kongres, gdyby wezwanie naszej Gazety do ofiar na ten cel (por. nr. 3 z r. b. str. 32) znalazło było oddźwięk pożądany...

Kongres rozpoczął się uroczystem przyjęciem uczestników w słynnem „Cortile del Belvedere“, zamkniętem murami muzeów, biblioteki i pinakoteki watykańskiej, a inauguracja ta nie mogła być, jak dobrze pisze „Osservatore Romano“ w nrze 122 z r. b. „godniejszą, uroczystszą i bardziej wzruszającą“ („più degna, più solenne, più commovente“). Jak niegdyś jubileusz Leona XIII zgromadził w tym „cortile“ ogromny zastęp wiernych u stóp Namiestnika Chrystusowego, tak teraz pospieszyło tam około sto tysięcy, aby złożyć hołd Piusowi XI. O godz. 17 min. 25 przybył Ojciec św. otoczony licznem gronem dostojników duchownych i świeckich, szambelanów tajnych i gwardją szlachecką. Cała rzesza zgromadzona powitała Go z niekłamanym z pewnością entuzjazmem. Odśpiewano hymn eucharystyczny, poczem kard. Vannutelli odczytał adres hołdowniczy, w którym przypomniał pamiętne kongresy eucharystyczne dawniejsze i wyraził życzenie, żeby i ten obfitował

w łaski niebieskie dla dobra dusz, na chwałę Kościoła, dla zbawienia świata.

Na ten adres odpowiedział Ojciec św. serdecznemi słowy powitania, zachęty, wiary i nadziei, przygotowującemi do tych dni, w których wszystkie serca mają oczyścić się i przejąć gorętszą miłością ku Jezusowi, utajonemu w Najśw. Sakramencie. Głębokie wzruszenie widoczne jest u wszystkich, a kiedy Papież udzielił im błogosławieństwa, wznoszą z radośnem uniesieniem we wszystkich językach, raz po raz jeden grzmiący okrzyk: „Viva Pio XI!“ Po Jego odejściu opuszcza rzesza w zupełnym porządku mury Watykanu, zapełniając plac św. Piotra.

Pierwsze posiedzenie Kongresu odbyło się w dniu następnym w kościele św. XII. Apostołów, przepełnionym przez uczestników. Na trybunie zasiadło 7-u kardynałów (Bourne, Giorgi, Laurenti, Lega, Maurin, Piffl, Vannutelli), przybyło także bardzo wielu biskupów. Pierwszy przemówił krótko, zagajając prace Kongresu, Mons. Heylen, biskup z Namur, prezydent komitetu stałego międzynarodowych kongresów eucharystycznych. Po nim wygłosił wspaniałą mowę jeden z najwybitniejszych dziś kaznodziejów biskup Keppler na temat: „Eucharystja i pokój domowy“, wykazując ogromne znaczenie Komunji św. dla pomyślności rodzin, dla szczęśliwego rozwoju duchowego dzieci, Drugim mowcą był hr. Carton de Wiart, minister belgijski, na temat: „Eucharystja i pokój zawodowy“: Odbudowy wielkich bogactw, zniszczonych przez wojnę, nie mogą dokonać siły ludzkie. Środek zaradczy musi przyjść z góry; — potrzeba potęgi nadprzyrodzonej, któraby pokonała namiętności samolubne, — a tą może być tylko Eucharystja. Mowca porównał chrześcijańskie pojęcie pracy z pojęciem racjonalistycznem i rewolucyjnem i przypomniał nauki Leona XIII o sprawie społecznej. Mons. Cazzani, biskup z Kremony, mówił o „pokoju społecznym“, który znaleźć można tylko w sprawiedliwości i miłości. A właśnie Eucharystja jest, jako ofiara tajemnicą sprawiedliwości, a jako Sakrament tajemnicą miłości. Sama sprawiedliwość, bez miłości nie może dać pokoju, bo jedynie miłość zdoła zjednoczyć wszystkie serca.

Hiszpan Gabilan mówił o „Eucharystji i pokoju międzynarodowym“, przypominając kongresy eucharystyczne, które odbyły się w Hiszpanji, Francji, Belgji, Szwajcarji i Jerozolimie i budziły uczucie braterstwa między uczestnikami, należącymi do różnych narodów; — takich uczuć nie może wywołać żaden polityk.

Inni mowcy przynieśli pozdrowienia od swoich rodaków, a mianowicie X, biskup Pelczar, który zaczął po polsku: „Niech będzie pochw. J. Chrystus!“ a potem mówił bardzo pięknie po francusku o ciężkich walkach, stoczonych przez Polskę i potędze, którą ona zawdzięcza swej wierze i Najśw. Sakramentowi. Mowa ta wywołała, równie jak poprzednie, frenetyczne oklaski. W imieniu Stanów Zjedn. Ameryki przemówił Mons. Schrembs, biskup z Clevelandu, a w imieniu Czecho-Słowacji kanonik Hanusz z Pragi.

W adoracji nocnej, która odbyła się u św. Piotra w czasie Kongresu, uczestniczyło po nad 100 biskupów i ogromna rzesza pobożnych. O godz. 23 przyszedł Ojciec św. i zaintonował przed ołtarzem papieskim „Veni Creator“ a po północy wygłosił Mons. Bartolomasi, prezydent Komitetu Narodowego, płomienne kazanie o adoracji, po którem Ojciec św. odprawił Mszę i wielu obecnym udzielił sam Komunji św., — inni otrzymali ją od biskupów. Adoracja skończyła się około 3-ej, pozostawiając wspomnienie godzin górnie przeżytych w sercach jej uczestników na całe życie.

W niedzielę 28 go maja urządzono bardzo piękną uroczystość w Colosseum: zgromadziło się 20.000 dzieci, przyprowadzonych przez rodziców i nauczycieli, żeby wysłuchać tam, gdzie tyle tysięcy Męczenników złożyło świadectwo wierze, Mszy i przyjąć Komunję św. Przemówił do nich gorąco Mons. Bartolomasi, wzywając je do naśladowania świętego młodzieńca Tarcyzjusza i kończąc okrzykiem, który dzieci powtórzyły z zapałem: „Evviva Gesù!“ Równocześnie odbyła się u św. Klemensa Komunja generalna studentów, z inicjatywy „Collegium Tarcisii“, a w kościele św. Ignacego Komunja członków stowarzyszeń katolickich.

(Dok. nast.)

Harnack o Marcionie.

(C. d.)

II.

Przedstawiliśmy krótko znaczenie monografji o Marcionie i istotę nauki Marciona, w bliższe jednak szczegóły tej herezji wdawać się nie będziemy. Zwrócimy natomiast uwagę na pewne okoliczności, które dla samej doktryny Marciona są dość obojętne, ale nie były obojętne dla prof. Harnacka i nie będą obojętne dla nas. Chcę zwrócić dokładniejszą uwagę na to, jak prof. Harnack pojmuje Marciona, co w nim podnosi i jakie przypisuje mu znaczenie w historji chrześcijaństwa i Kościoła. Te rzeczy pozostają w związku z dzisiejszemi prądami i można je uważać za charakterystyczne dla samego Harnacka i dla naszych czasów, w szczególności dla dzisiejszego protestantyzmu.

Harnack zestawia Marciona z Lutrem. Analogia nasuwała mu się sama przez się i my katolicy przeciw takiej analogji nic mieć nie możemy, uważamy ją nawet za zupełnie słuszną.

Harnack podkreśla, że Marcion był naturą szczerze religijną, że był człowiekiem dobrej woli, że wystąpił jako reformator zepsutego przez synkretyzm i judaizm chrześcijaństwa, że oparł się na św. Pawle i na jego nauce o zbawieniu wyłącznie przez Chrystusa, że skierował uwagę swoją na Biblję, zajął się krytyką tekstu i pierwszy począł patrzeć krytycznie na Stary Zakon, że stworzył kościół rzeczywiście powszechny, który mógł stanąć obok „Kościoła wielkiego“. Harnack nagromadził wiele materjału, który pozwala czytelnikowi wyrobić sobie własne zdanie o tych rzeczach. Materjał ten dowodzi, że Marcion rzeczywiście był mniej więcej takim, jakim go autor przedstawia, wątpię tylko, czy na podstawie tego materjału można przyznać Marcionowi dobrą wolę i czy dzieło jego naprawdę było tak potężne, jakby to z pracy Harnacka wynikało.

Trudno zrozumieć, jak Marcion mógł z przekonaniem głosić, że cały Stary Zakon i jego Bóg Izraela jest Bogiem złym i tylko złym i że przez Chrystusa został zbawiony Kain, a nie został zbawiony Abel, ale tę rzecz pominiemy. Może pod wpływem gnostyka Cerdona rzeczywiście umocnił się w wierze, że świat cały materjalny jest zły i jego Bóg-Stwórca musi być także złym Bogiem. Czy jednak działał do końca w „dobrej woli“, czy mu się raczej nie nasuwały pewne wątpliwości, tego książka Harnacka nie dowodzi.

Jest rzeczą znamienną — i Harnack wcale tego nie ukrywa, że Marcion dopuszczał się mnóstwa niekonsekwencyj, że te niekonsekwencje są u niego wprost notoryczne, że z pewną rafinerją zmieniał nieraz bodaj litery w istniejącym tekście greckim, aby dany tekst nagiąć do własnej myśli i utworzyć w ten sposób Biblję własnego tworu.

Kto tak postępuje, postępuje z premedytacją, ale nie dowodzi, że ma dobrą wolę i działa podług przekonania. Operacje z tekstami Ewangelji czy Listów św. Pawła wskazują raczej, że naginał te teksty gwałtownie do swego systemu, że te pisma zmieniał, względnie fałszował, że więc postępował dowolnie i nie mógł mieć za sobą świadectwa żadnego. W walce z „wielkim Kościołem“ Marcion zbliżał się niekiedy nawet do żydów. W tych warunkach trudno sobie chyba wyobrazić „dobrą wiarę“ i „przekonanie“ Marciona. Zdaje

się, że ma słuszność Teodor Zahn,[1]) który Marcionowi dobrej woli odmawia, bo krętactwo nigdy dobrej woli nie dowodzi. Nie można przyznać dobrej woli Lutrowi, nie należy jej też przyznawać Marcionowi, który pierwszy zabrał się do „reformy“ chrześcijaństwa w imię autorytetu własnego.

Może też jest pewna przesada w tem, co Harnack mówi o potędze i rozroście kościoła Marcionowego. Pewne jest, że wywierał w swoim czasie wpływ duży i musiał mieć licznych i w licznych miejscowościach zwolenników, że znaczeniem swojem przeszedł inne współczesne systemy heretyckie, skoro tylu pisarzy o niego zawadziło: inna jednak rzecz, czy dzieło jego stało się rzeczywiście tak wielkiem.

Marcion zachował, jak Harnack przyjmjeje, w całości urządzenia i praktyki wielkiego Kościoła, zostawił więc i chrzest i Eucharystję i kapłaństwo bez znaczniejszej zmiany, albo i bez zmiany i zalecał życie ascetyczne, uznając nawet małżeństwo za rzecz zdrożną. Zatrzymanie dawniejszych urządzeń chrześcijańskich i zalecanie ascezy ułatwiało mu bałamucenie wiernych i odrywanie ich od wielkiego Kościoła i jednało mu pewne powodzenie.

Ale rzecz dziwna, Harnack nic nie mówi o nawracaniu przez Marcionistów pogan, a co pisze o Marcionie św. Justyn, świadek jego bezpośredni, zdaje się raczej być upomnieniem, aby dzieła Marciona nie przeceniać. Pisze mianowicie Justyn w 58 rozdz. I Apologji: „Wielu mu uwierzyło, jakoby on jeden tylko posiadał prawdę i szydzili z nas, choć na to, co mówili, nie mieli żadnego dowodu, ale bezmyślnie stawali się łupem bezbożnych nauk i demonów, jak owce porwane przez wilka“.

Ta charakterystyka Marcionistów przez Justyna odkrywa właśnie słabe ich strony. Zwolennicy Marciona byli w większej części trzodą uwiedzionych, nie zdającą sobie sprawy, dlaczego idzie za Marcionem, a odstępuje od „wielkiego“ Kościoła, a sam Marcion nie mógł silnie przekonywać, bo nie miał za sobą ani tradycji ani Pisma. Ten brak dowodów propagandzie jego z pewnością nie pomagał, ale ją utrudniał, ułatwiał zaś wielkiemu Kościołowi niezmiernie obronę i zwalczanie herezji. Herezja Marciona na dalszą metę na zwycięstwo liczyć nie mogła i nie mogła się stać potężnym organizmem, zagrażającym samemu Kościołowi katolickiemu. Marcionizm istniał, a przynajmniej wegetował czas dłuższy, ale dla katolicyzmu nie był zbyt niebezpieczny.

Lecz i ta kwestja jest mniejszej wagi. Wielkiej natomiast wagi jest teza Harnacka, że Marcion spowodował utworzenie się „katolicyzmu“, którego do jego czasów rzekomo nie było.

Według Harnacka dopiero Marcion i walka z nim złączyła kościoły lokalne w jeden silny organizm z biskupem rzymskim na czele, dała Kościołowi Biblję Nowego Zakonu, symbol wiary i dogmat. Chrześcijaństwo miało być dotąd religją wolną, wiarą w dobroć Bożą i w zbawienie przez Jezusa Chrystusa, a dopiero niebezpieczeństwo Marcionizmu nauczyło Kościół zewnętrznej organizacji i stworzyło silną hierarchję.

Oczywista, teza Harnacka idzie po linji orjentacji protestanckiej i dlatego może mu być miłą, tezy tej jednak w książce o Marcionie wcale nie dowiódł. Przeciwnie, fakty, które podał w ostatniej pracy, wskazują, że katolicyzm i organizacja katolicka istniały już przed Marcionem. Zważmy bowiem, że Marcion był wyrzucony naprzód z rodzinnej gminy chrześcijańskiej w Sinope, następnie z jakiejś innej gminy chrześcijańskiej w prowincji azjatyckiej, a wreszcie w roku 144 z gminy rzymskiej, a wyrzucony niezawodnie z powodu błędnej nauki, z którą zapewne się zdradzał: czyż to wszystko nie dowodzi, że wszędzie po kościołach istniała hierarchja, istniała reguła wiary, istniała organizacja?

Czyż zresztą listy św. Ignacego z Antjochji nie dowodzą istniejącego już „katolicyzmu“? Czy nie widzimy w nich rozwiniętej już hierarchji, obowiązującej reguły wiary, pewnego symbolu? A czy tylko w tych gminach, do których Ignacemu pisać przyszło, taka organizacja istniała? Czy nie było w Rzymie z końcem wieku I Klemensa i czy on nie napisał sławnego listu do Koryntjan, wzywając do uległości prawowitym kapłanom? A apokryficzny List Apostolski, wydany niedawno przez Karola Schmidta, czy nie wspomina o wyznaniu wiary w Boga, Ojca, Pana świata, i w Jezusa Chrystusa Zbawiciela naszego, i w Ducha św. Parakleta, w święty Kościół, w grzechów odpuszczenie? Czyż to wszystko zatem nie istniało już przed Marcionem? Czyż katolicyzm nie jest od początku?

Ale nie było — mówi Harnack — przed Marcionem Pisma św. Nowego Testamentu! — Czy jednak go nie było? Czy sam Marcion nie znał naszych czterech Ewangelij kanonicznych, i tylko czterech, czy nie znał Listów św. Pawła czy te pisma nie były już przed nim w Kościele znane i uznane? Czy nie czytano ich w czasie liturgji? Czy nie mówi o tem św. Justyn? Czy nie cytowali tych pism także inni pisarze chrześcijańscy oprócz Justyna? Czy nie wylicza tych pism Fragment Muratoriego, czy ten Fragment, nie zna obok „Proroków“ (Starego Zakonu) także „Apostołów“ (Zak. Nowego)?

Cóż więc zasadniczo nowego Marcion przyniósł chrześcijaństwu, przez co dał podstawę do stworzenia katolicyzmu? Nie znajduję na to pytanie jasnej odpowiedzi w książce Harnacka, nie widzę żadnych dowodów.

Zgoda na to, że Marcion między heretykami II wieku może uchodzić za najwybitniejszego i mógł oddziałać na przyspieszenie pewnej krystalizacji stosunków kościelnych, ale „katolicyzmu“ on nie wywołał, ani nie stworzył, bo już przed nim istniało to wszystko, co się na katolicyzm składa.

Marcion chciał być reformatorem, można go rzeczywiście stawiać w jednym rzędzie z Lutrem — ale nie może on uchodzić za twórcę katoliczyzmu, bo katolicyzm był już przed nim. Jeśli protestanci radzi go mieć między przodkami duchowymi Lutra, wzbronić im tego nie możemy, ale nie wolno im narzucać go nam na ojca, choćby mimowolnego.

(Dok. n.) *X. Szydelski.*

[1]) Studjum jego o Marcionie w „Geschichte des nt. Kanons“ pozostanie nadal bardzo cenne.

W sprawie Indeksu książek zakazanych.

W zesz. 1-ym z r. b. cennego pisma „Wiara i Życie“ zamieszczono następujące zapytanie:

„Czy nie byłoby wskazane w „Wierze i Życiu“ zamieścić wykazu książek będących na Indeksie, tych przynajmniej, które łatwiej mogą się dostać do rąk nieuświadomionych katolików?“ i „Odpowiedź“:

Na Indeksie, jak wspomnieliśmy innym razem, znajduje się z jednej strony tylko drobna cząstka dzieł zakazanych, a niema tam mnóstwa innych, ogólnemi prawami Indeksu objętych, z drugiej strony jest tam wiele książek nikomu dziś nie znanych i przestarzałych. Wykaz więc pod pewnym względem byłby niedostateczny, pod innym względem byłby niepotrzebny.

Żeby jednak zadość uczynić prośbie, podaję tu wedle Indeksu z r. 1917 (of. wyd. watykańskie) pewną liczbę dzieł zakazanych, mogących łatwiej do rąk się dostać[1]): Balzac Honoré, wszystkie romanse. Bayle Pierre, wszystkie dzieła, Bergson Henri, Evolution créatrice, Matière et memoire, Essai sur les données immédiates de la conscience. Brémond Henri, Sainte Chantal. Bruno Giordano, wszystkie dzieła. Charron Pierre, De la sagesse. Comte Auguste, Cours de philosophie positive. Cousin Victor, Cours de l'histoire de la philosophie. D'Annunzio Gabriele, wszystkie romanse, dramata i Prose scelte. Darwin Erasmus, Zoonomia or the laws of organic

[1]) Wiele z nich przełożył (niestety!) w ostatnich latach na jęz. polski wychwalany przez wielu (nawet w niektórych dziennikach katolickich) Boy (Żeleński). *Dop. Red. „G. K.“*

life. Descartes René, wszystkie dzieła filozoficzne i szereg innych (donec corrigantur). Döllinger Johann, Janus. Draper John William, History of the conflicts between religion and science. Fogazzaro Antonio, Ii Santo, Leila. Gregorovius Ferdinand, Geschichte der Stadt Rom i szereg innych prac historycznych. Houtin Albert, szereg prac z czasu walki z modernizmem. Hugo Victor, Notre-Dame de Paris. Les Misérables. Hume David, wszystkie dzieła. Kant Immanuel, Kritik der reinen Vernunft. Lamartine Alphonse, Voyage en Orient i dwie inne rzeczy. Lamennais Robert Félicité, wszystkie pisma po r. 1832. Lenormant François, Origines de l'historire... Maciejowski Wacław, Historja prawodawstw słowiańskich. Maeterlinck Maurice, wszystkie dzieła. Malenbranche Nicolas, prawie wszystkie dzieła. Malebranche Nicolas, prawie wszystkie dzieła filozoficzne i teologiczne. Michelet Jules, Bible de l'humanité i szereg dzieł. Mickiewicz Adam, L'église et le Messie, L'église officielle et le Messianisme. Montaigne Michel, Les Essais, Montesquieu Charles, Esprit des lois, Lettres persanes. Murri Romolo, szereg pism modernistycznych. Pascal Blaise, Lettres provinciales. Proudhon Pierre Joseph, wszystkie dzieła. Ranke Leopold, Die Römischen Päpste. Renan Ernest, prawie wszystkie dzieła. Rousseau Jean-Jacques, Emil, Contrat social i szereg innych pism. Spinoza Baruch, Dzieła pośmiertne. Stendhal Henri (Beyle), wszystkie romanse. Towiański Andrzej, Biesiada. Voltaire François-Marie, prawie wszystkie dzieła. Zola Emile, wszystkie dzieła.

KRONIKA KOŚCIELNA.

Kurs wakacyjny dla Księży Prefektów. Tegoroczny kurs wakacyjny odbędzie się w Wilnie, w czasie od 1—23 sierpnia. Obejmie on tak, jak poprzedni: psychologję, metodykę ogólną. archeologję biblijną, liturgikę (1—6 sier.), dogmatykę, metodykę dogmatyki i katechezy biblijnej, program religji w 7-o klasowej szkole powszechnej (11—19), cel nauczania religijnego, dalsze kształcenie prefekta, praktyki religijne, egzorty, Sodalicje Marjańskie (21—23), Kurs zakończą trzydniowe rekolekcje (24, 25 i 26). Między innymi będą wykładać: X. Alojzy Bukowski, prof. uniw. warsz. X. Adam Gerstmann, prof. uniw. lwow, X. Biskup Godlewski, X. Szczepan Szydelski, prof. uniw. lwow., O. Jacek Woroniecki, prof. uniw lubel. Kurs będzie się zaczynał o godz. 9 i obejmie przed połud. cztery godziny wykładu a po południu dwie godziny dyskusji (5—7). Koszta utrzymania na kursie wyniosą 1200 Mk. dziennie i 2.500 Mk. jednorazowo za obsługę. Specjalnych zniżek kolejowych nie będzie.

Możność zwiedzenia Wilna z Jego Ostrą Bramą, poznania przy tej sposobności Litwy, tamtejszego społeczeństwa i duchowieństwa, nie mówiąc o samym kursie, który wielkie przyniesie korzyści, powinna być zachętą do jak najliczniejszego zgłoszenia się na uczestników.

Z archidiecezji lwowskiej należy nadsyłać zgłoszenia do 7/7 na ręce prezesa Koła diecezjalnego X. Dr. Adama Gerstmanna, Lwów, ul. św. Mikołaja 21.

Wspomnienia z misji w Bursztynie. Mimo przeróżnych trudności, a zwłaszcza braku budynku probostwa, udało się w parafji łac. w Bursztynie urządzić misje ludowe. Trwały one przez tydzień, t. j. od 23 do 29 kwietnia b. r. a mianowicie w pierwszej połowie tygodnia dla kobiet, a w drugiej dla mężczyzn. Odbywały się pod kierownictwem dwóch XX. Misjonarzy Zgrom. św. Wincentego a Paulo ze Lwowa, X. Superjora Krzyszkowskiego i X Feuchta, którzy po kilka godzin dziennie pracowali niestrudzenie na ambonie i w konfesjonale. Skutek był znaczny, gdyż około tysiąc osób przystąpiło do spowiedzi i Komunji św. (z ogólnej liczby dusz 2.500).

Rzewną i przejmującą była procesja końcowa z nowym krzyżem misyjnym, dźwiganym przez kilkudziesięciu parafian, następnie uroczyste poświęcenie go przez X. Misjonarza i wkopanie go w ziemię na cmentarzu kościelnym, poczem X. Krzyszkowski wygłosił podniosłe kazanie o znaczeniu i wartości krzyża. Wówczas twarze wielu wiernych, rozgrzane uroczystością, zroszone łzami, świadczyły o skruszeniu ich serc i zrozumieniu ważnej uroczystości.

A gdy już Wiel. XX. Misjonarze opuszczać musieli nasze miasto, rzewnie żegnając słuchaczy, towarzyszyła im szczera wdzięczność parafjan za udzielane słowa pociechy. Wielu żałowało, że te misje „trwały tak krótko!"

W ten sposób parafja przygotowaną była na wizytację Najprzew. ks. Biskupa, który z radością powitał odrodzonych na duchu.

W dobie obecnej wielkiego zepsucia moralnego, spowodowanego wojną, najlepszem może lekarstwem dla zwrócenia dusz ku Bogu okażą się misje ludowe.

X. Edw. Stankiewicz.

Rozkład prawosławia w Rosji. W ostatnim czasie pomnożył się znowu ogromny zastęp odszczepieńców, którzy zerwali z Cerkwią rosyjską, a których część największą skupiła sekta „Starowierców". Oto najpierw osławiony mnich z Carycyna Heliodor, przystawszy do bolszewików, ogłosił się patrjarchą i podobno dość dużo pozyskał już zwolenników, którzy opuścili patrjarchę prawowitego Tychona, wybranego w r. 1918, a obecnie wtrąconego do więzienia za to, że nie godzi się na grabież kosztowności cerkiewnych, uchwaloną przez sowiety. Wiadomo już zresztą, że Tychon złożył swój urząd, wezwany do tego także przez deputację wyznawców prawosławia, prowadzoną przez „biskupa" Antonjusza. Inni znów biskupi, którzy uciekli z Rosji przed rewolucją wraz z setkami popów, zgromadzili się w Karłowcach w Jugosławji na sobór dla uporządkowania stosunków cerkiewnych za granicą Rosji, a głównie dla zabezpieczenia schizmy przed „propagandą" katolicką. Byli tam: metropolita kijowski Antonjusz, który osiadł w Belgradzie, Eulogjusz, który mieszka obecnie w Paryżu i inni. Większość uczestników soboru, duchownych i świeckich, oświadczyła się za manifestem do emigrantów rosyjskich, w którym jako lekarstwo na nieszczęścia, trapiące ojczyznę i Cerkiew, wskazuje przywrócenie caratu. Przeciw temu manifestowi zaprotestowała mniejszość przybyłych na sobór delegatów. Inni znów prawosławni dążą do stworzenia w Rosji południowej (i w Małopolsce wschodniej) „Cerkwi ukraińskiej" niezależnej od patrjarchatu moskiewskiego i posługującej się „ukraińskim" językiem liturgicznym. A na domiar wszystkiego zagrożone jest prawosławie — równie jak wszystkie inne religje — przez tyranję bolszewików.

Bibljografja.

Ks. Józef Archutowski. Co to jest Pismo święte? Poznań-Warszawa 1922. Nakład Księgarni św. Wojciecha Str. 82. w 8 ce.

W ostatnich czasach zaczyna się budzić u nas powoli coraz większe zainteresowanie kwestjami biblijnemi, zwłaszcza pod wpływem wrogich Kościołowi katolickiemu różnych sekt protestanckich. Celem uświadomienia wierzących katolików w sprawach Pisma św. a zarazem celem odparcia zarzutów, rozsiewanych przez różnych „Badaczy Pisma św." przeciw Kościołowi katolickiemu z dziedziny biblijnej, dawała się bardzo odczuwać potrzeba wydawnictwa biblijnego o charakterze naukowo-popularnym. Życzenie wielu miłośników Pisma św. przyoblekło się obecnie w szatę rzeczywistości, albowiem z inicjatywy Ks. Prof. Archutowskiego ruchliwa i zasłużona Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu podjęła się wydawania corocznie kilku mniejszych broszur z zakresu Pisma św. Starego i Nowego Zakonu p. t. „Sprawy biblijne." W ubiegłym roku w jesieni pojawił się drugi zeszyt tego wydawnictwa p. t. „Noc betlejemska—historja czy legenda?"

pióra Ks. prof. Klawka, niedawno zaś ukazał się pierwszy zeszyt p. t. „Co to jest Pismo święte?“ napisany przez Ks. Archutowskiego, prof. Wszechnicy Jagiellońskiej. Wprawdzie broszura ta wyszła z pod prasy dla pewnych względów później od powyższej (chronologicznie pierwszej), jednak zupełnie słusznie stoi na czele wydawnictwa, ponieważ z natury rzeczy należało najpierw odpowiedzieć na pytanie: Co to jest Pismo święte? zanim przystąpi się do omawiania różnych kwestyj z dziedziny tegoż Pisma świętego.

Praca Ks. Prof. Archutowskiego obejmuje oprócz wstępu i zakończenia cztery większe rozdziały, w których Czcigodny Autor stara się zaznajomić czytelnika z najważniejszemi wiadomościami odnośnie do Pisma św. W „uwagach wstępnych“ (str. 5-9) przechodzi najpierw po kolei różne nazwy Pisma św. i omawia pokrótce poszczególne księgi St. i N. Zakonu, poczem przedstawia historję ułożenia t. zw. Kanonu czyli listy Ksiąg świętych. W rozdziale drugim p. t. „Pismo św. jest zbiorem Ksiąg świętych“ (str. 25-37) wskazuje na dwie przyczyny, dla których Kościół katolicki uważa księgi Pisma św. za święte i nadprzyrodzone, mianowicie ich treść i pochodzenie. Ponieważ bardzo ważna kwestja natchnienia ksiąg świętych wymaga specjalnego omówienia w osobnej pracy, dlatego w tej broszurce ogranicza się do rzeczy niezbędnych i istotnych, tak pojęcie natchnienia (38 - 42), natchnienie Ksiąg Nowego Testamentu (45-49), świadectwo Tradycji o natchnieniu Ksiąg świętych (48-50) wreszcie zakres natchnienia Ksiąg świętych (50-52).

Rozdział trzeci (52-66) zaznajamia nas z następstwem, jakie logicznie wynikają z natchnienia Ksiąg świętych. Do nich zalicza Autor przedewszystkiem harmonijną jedność myśli i planowość we wszystkich Księgach Pisma św. oraz ich prawdziwość. Twórcą tej harmonijnej jedności i prawdziwości może być tylko niezmienny prawdziwy Bóg.

W rozdziale czwartym: „Pismo św. a Księgi święte innych narodów“ (66-79) pragnie Autor na podstawie porównania Pisma św. z księgami świętemi innych narodów udowodnić, że Pismo Św. tak pod względem treści poglądów religijno-moralnych, jak warunków zewnętrznych ich powstawania, stoi o całe niebo wyżej od Ksiąg świętych innych narodów.

W zakończeniu (80-81) podaje w krótkości dowody szacunku, jakim Kościół otaczał zawsze swe Księgi święte, które jako źródło nauki wiary i obyczajów posiadają dla niego obok Tradycji największe znaczenie.

W dodatku (81-2) omawia Autor podział tekstu i sposób jego przytaczania.

Z tego pobieżnego szkicu, który tu nakreśliliśmy, można się już przekonać, ile pięknej i bogatej treści mieści się w krótkiej stosunkowo pracy Ks. Prof. Archutowskiego.

Czcigodny Autor wywiązał się na ogół dobrze ze swego zadania i odpowiedział jasno na postawione pytanie: „Co to jest Pismo święte?“

Niektóre ustępy, jak jedność i planowość Ksiąg Pisma św. lub nadprzyrodzona opieka nad religją izraelicką, pięknie napisane, zasługują na szczególniejsze podkreślenie. Ale jakkolwiek na ogół Autor dobrze opracował swój temat, to jednak, zdaniem naszem, w drugiem wydaniu cennej broszurki należałoby poczynić pewne zmiany w układzie i drobne poprawki co do treści. I tak celem zainteresowania czytelników treścią książki uważamy za odpowiedniejsze, aby obecne zakończenie o znaczeniu i szacunku Pisma św. znalazło się na początku, przyczem możnaby wspomnieć o potrzebie większej znajomości Pisma św. w dzisiejszej dobie tak dla kapłana, jak dla każdego chrześcijanina katolika z powodu różnych, fałszywych prądów protestanckich, które po wojnie z Ameryki (głównej siedziby sekt protestanckich) przedostają się do Polski i wywołują zamieszanie pojęć religijnnych wśród naszego nieuświadomionego ludu. Następnie ustęp w r. 4. p. t. „Idea mesjańska w Piśmie św.“ bardziej wiąże się z ustępem pierwszym r. 3., gdzie jest mowa o jedności i planowości Ksiąg Pisma św. i tu raczej należałoby go umieścić a nie w r. 4., ponieważ tam brak ścisłego związku z poprzednimi ustępami.

Co się zaś tyczy treści, wskazane byłyby następujące poprawki: na str. 18. opuszczona jest między księgami deuterokanonicznemi St. Z. Księga Mądrości — brak tej księgi razi tem więcej, że Autor na następnej stronie wymienia 7 Ksiąg deuterok.

W kwestji różnicy kanonu palestyńskiego i aleksandryjskiego popełnia Autor pewną niekonsekwencję. Wymieniając bowiem na str. 19 trzy zdania, wyjaśniające tę różnicę, za prawdopodobniejsze uważa zdanie trzecie, „według którego Żydzi jeszcze za czasów Chrystusa Pana nie mieli ustalonego i zamkniętego kanonu i dlatego pod względem kanonu panowała wśród nich zupełna dowolność“. Tymczasem na str. 21 pisze tak w tej samej kwestji: „Nienawiść j e d y n i e do chrześcijan, którzy przyjmowali księgi kanonu aleksandryjskiego, i chęć przeciwstawienia się im podyktowały uczonym rabinom żydowskim odrzucenie ksiąg deuterokanonicznych“. Przytoczone zdanie wskazuje, że Autor nie ma ustalonego poglądu w tej sprawie i raz zdanie trzecie uważa za prawdopodobniejsze, drugi raz zaś przyjmuje jako pewne zdanie drugie.

Według Autora (str. 23) w kanonie t. zw. Muratori'ego brak t y l k o wzmianki o liście do Żydów i drugim liście św. Piotra. W rzeczywistości jednak brak jeszcze listu św. Jakóba i pierwszego listu św. Piotra. (Być może, że w pierwotnym tekście kanonu Muratori'ego, jak niektórzy krytycy przyjmują, znajdował się pierwszy list św. Piotra.)

W ostatnim ustępie u dołu na tej samej stronie czytamy takie zdanie: Od IV w. nie ma już ż a d n y c h wątpliwości (w kwestji kanonu ksiąg świętych). Sprawiła to powaga soboru nicejskiego (325 n), na którym ułożony został katalog wszystkich ksiąg świętych“.

Powyższe twierdzenia uważamy za nie całkiem zgodne z prawdą historyczną. Wszak w w. 4 były jeszcze wątpliwości co do niektórych ksiąg Pisma św. np. Judyty czy Apokalipsy, nic nam również nie wiadomo, by sobór nicejski wydawał autentyczne objaśnienie w sprawie kanonu Ksiąg świętych. Wyrażenie na str. 47, że Apostołowie ułożyli na soborze jerozolimskim symbol wiary (apostolski), który nie należy do ksiąg natchnionych, nie poparte żadnym dowodem z Pisma św. czy z Tradycji, wydaje nam się zbyt śmiałem i nieuzadnionem. W dziejach Ap. nie czytamy nigdzie, by Apostołowie (wszyscy?) układali symbol wiary (na soborze jerozolimskim znajdowali się tylko według opowiadania św. Łukasza Apostołowie Piotr, Jan, Jakób i Paweł); czy zaś świadectwo Tradycji jest w tym względzie całkiem jasne i decydujące, nie odważylibyśmy się twierdzić.

W kwestji natchnienia wyrazowego i rzeczowego wyraża się Autor (na str. 51 n.) niejasno; z przedstawienia rzeczy ogólnikowego nie można sobie wyrobić poglądu, jaki kierunek jest w tym względzie bardziej uzasadniony. Z ujęcia kwestji na str. 59 wynikałoby, że Autor przechyla się raczej do natchnienia rzeczowego niż do wyrazowego. Za to całkiem jasno wyraża się w kwestji nieomylności Pisma św. w dziedzinie nauk przyrodniczych.

Pisarze biblijni mogli mieć zdaniem Autora w kwestjach przyrodniczych wiadomości niedostateczne, ich poglądy w tej dziedzinie nie musiały być od błędów wolne. Celem Objawienia były prawdy religijno-moralne a nie przyrodnicze. Objawienie systemów naukowych mężom natchnionym nie było wcale wskazane. Ponieważ Autorzy święci nigdzie w sprawach naukowych nie wydawali twierdzeń kategorycznych, przeto nie można ich posądzać o popełnienie błędów materjalnych. — Jakkolwiek nie wszyscy bibliści godzą się na stanowisko, zajęte w tej kwestji przez Autora, to jednak tłumaczenie powyższe zdaje nam się całkiem racjonalne. Trudno bowiem pogodzić się z tą myślą, by Bóg objawiał pisarzom biblijnym pewne prawdy czysto naturalne, które ani im ani innym ludziom im współczesnym nie były potrzebne i do zrozumienia dostępne.

Czy jednak wyjaśnienie to w sprawie nieomylności Pisma św. w rzeczach przyrodniczych jest zupełnie zgodne z nauką Kościoła o bezwzględnej prawdziwości Pisma św. zawartą w encyklice „Spiritus Paraclitus“, nie śmielibyśmy twierdzić.

Mimo przytoczonych wyżej usterek i niedokładności broszura Ks. prof. Arch. posiada swą wartość naukowo popularną. Z pracy p. t. „Co to jest Pismo św.?“ skorzystać mogą nie tylko świeccy, którzy się interesują kwestjami biblijnemi, ale także w pierwszym rzędzie kapłani, którzy z obowiązku swego nauczycielskiego powinni kochać i znać Pismo św. „Haec est omnium malorum causa ignorare Scripturam, absque armis imus in bellum“. (Św. Jan Chryz.)

Ks. Piotr Stach.

„Celniejsze hymny kościelne“ w nowym przekładzie **Ks. T. Karyłowskiego T. J.** Wilno 1922. Księg. Zawadzkiego. Stron 74.

Przekłady hymnów kościelnych należą niewątpliwie do najtrudniejszych, jeżeli mają być wierne, rymowane i przeznaczone do śpiewu na znane melodje, przepisane dla oryginałów łacińskich. Te zwłaszcza wiersze, które muszą kończyć się rymami męskimi, wymagają nieraz długiego namysłu i wielkiej wprawy w sztuce wierszowania. Dlatego też niejedna już próba przekładu polskiego np. pieśni „O Salutaris Hostia“ i „Tantum ergo“ nie mogła się rozpowszechnić w kościołach naszych i zastąpić wierszy tak nieudałych, jak np. „Wiara będzie suplementem, co się zmysłom nie zdarzy!“[1])

Nowy przekład X. Karyłowskiego odznacza się wielkiemi zaletami: oddaje bowiem główną treść oryginału wiernie i — na ogół biorąc — pięknie i wierszem potoczystym. Nieraz jednak zakończenie tego wiersza brzmi twardo i ciężko, a mianowicie tam, gdzie trudno było autorowi wyszukać dobre rymy męskie, jak np. na str. 41:

„W dwojakich figur cienie skryt,
Swe Ciało, Krew Swą światu śle,
By cały człowiek zeń był syt,
Łączący w sobie części dwie“!

Albo na str 42:

„Jednemu w Trójcy władcy ziem
Niech będzie chwała w każdy czas,
Niech On wieczystym życia dniem
W ojczyźnie rajskiej darzy nas!“

Na str. 33:

„Przyjdź Duchu Stwórco w okrąg ziem,
Umysły Twoich nawiedź rzesz,
Napełnij górnej łaski tchem
Te serca, którym życie ślesz!“

Chociaż więc uważamy ten przekład za cenny i godny uznania, to przecież sądzimy, że on wymaga jeszcze pewnych zmian i poprawek. *X. A. P.*

Z belletrystyki.

Wiktor Gomulicki. „Syrena“. Poznań, Księg. św Wojciecha. Stron 23 (bez daty).

Julian Kazimierz Jasiński. „Dawni ludzie (tamże). Stron 63. Z ilustracjami T. Jaroszyńskiego. (Pan Referendarz a Pułkownikowa. — Na Lesznie. — Ciocia Fruzia. — Pod kasztanem. — Antoniowa. — Pan Kacper. — Jasiek. — Bielany.)

Są to humoreski, nie mające pretensji do wyższej wartości estetycznej, ale dobrze napisane i dość zabawne.

Irena Mrozowicka. „Bez ten święty opłatek“. Sztuka ludowa w trzech odsłonach. Wyd. 2 gie (tamże, stron 42).

Komedyjka ta, odznaczona na konkursie Towarzystwa dziennikarzy i literatów polskich w Poznaniu, nadaje się n. zd. rzeczywiście dla teatru ludowego.

†

Śp. X. Aleksander Kieroński.

Kapłan-Sybirak, 90-cioletni starzec, jubilat, zmarł dnia 4 czerwca b. r. w zakładzie im. Bilińskich we Lwowie.

Nie wielu ich jeszcze żyje tych, co na własnem ciele znieśli prześladowania rządu rosyjskiego za sprawę Bożą i narodową, tych, którym knut kozacki zadawał krwawe razy, tych, co jaśnieją aureolą męczennika. Jakiś dziwny urok otaczał kapłana-Sybiraka, a serca pałały dla tej postaci męczeńskiej czcią i miłością, jakie się żywi tylko dla ludzi świętych.

Urodzony w r. 1832 w Zabawie (pow. tarnowski). Zabrany do Królestwa Polskiego w latach dziecięcych przez krewnych, tam ukończył studja i otrzymał święcenia kapłańskie r. 1855 w Kielcach. Dziwny zbieg okoliczności: święcenia te otrzymał w dzień Zesłania Ducha św. Również w dzień Zesłania Ducha św., w r. 1905 obchodził uroczyście swój 50 letni jubileusz we Lwowie w Zakładzie Bilińskich. W dzień Zesłania Ducha św. zmarł.

Po powstaniu z r. 1863 wysłany na Sybir, tam przepędził 7 lat wśród ciężkich prac i tułaczki, poczem pozwolono mu wyjechać do Małopolski, gdzie dłuższy czas przebywał w Nowosiółkach Lackich, jako kapelan SS. Miłosierdzia, a następnie zaproszony przez X. kan. Mielechowicza, również Sybiraka, do Milatyna Nowego, był jego współpracownikiem i wyręczał go w pracach duszpasterskich, zwłaszcza w czasie letnich odpustów, kiedy napływ pątników był najliczniejszy. Złożony chorobą (w ostatnich latach ogłuchł i oślepł), przeniósł się do Lwowa w zacisze domu starców i kalek im. Bilińskich i tu jeszcze przez kilka lat odprawiał nabożeństwa i spowiadał Siostry, służbę zakładu i chorych. Bóg pozwolił mu dożyć chwil radośnych zmartwychwstania Ojczyzny. On, który tyle wycierpiał za nią, ujrzał ją wolną i w tej wolnej Ojczyźnie złożył swoje kości na wieczny spoczynek. Żałobnemu konduktowi, który odbył się w środę dnia 7 czerwca b. r., towarzyszyła rodzina, kilkunastu kapłanów, delegaci wojska i weterani 63 roku i Szarytki, które go kochały, jak ojca i troszczyły się o męczennika-starca, jak prawdziwe Samarytanki.

Schodzą z tego świata świadkowie cierpień Polski i prześladowanego w niej Kościoła, ale imiona ich przechowała historja porozbiorowych czasów, by przekazać je wolnym synom zmartwychwstałej Ojczyzny ku wiecznej czci i pamięci.

Cześć Ci, mężny kapłanie, za ofiarę życia, którą złożyłeś na ołtarzu sprawy świętej! *X. Pilin.*

Ogłoszenie.

Zjazd delegatów Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej i Księży, prowadzących organizację młodzieży, odbędzie się we Lwowie w Domu katolickim przy ul. Gródeckiej l. 2b, w dniach od 4 do 6 lipca b. r.

Na Zjazd w charakterze gości zapraszamy Przewielebnych Księży, chcących zapoznać się z pracą w Stowarzyszeniach młodzieży. Zgłoszenia przyjmuje Związek Stowarzyszeń Młodzieży we Lwowie ul. Gródecka l. 2b.

Sekretarz *Ks. Jan Figura* — Prezes *Ks. Kanonik Kazimierz Dziurzyński.*

[1]) W diec. krakowskiej zastąpiono te wiersze (ale nie wszędzie) przekładem śp. Arcyb. Symona:

„Niech nam wiara sił dodaje,
Gdzie moc zmysłów ustaje.“

Na fundusz pras. Tow. wz. pom. Kapł. złożyli P. T. XX.: Dr. Piotr. Stach (ze Lwowa) 5000 m., Józef Tymoczko (z Uhnowa) 5000 m. Cystersi w Mogile 4000 m. O. Dihm C. M. (ze Lwowa) 1000 m. Dr. Andrzej Karabuła (z Krakowa) 1700 m. Leon Issakowicz (ze Lwowa) 1000 m. Fr. Flasiński (Libiąża) 600 m. Lucjan Tomasik (z Kazimiery Wielkiej) 1000 m. (C. d. n.)

Na wyd. „Gaz. Kośc." Józef Kummer (ze Stanisławowa) 1000 m. Michał Dobija (ze Lwowa) 250 m., Józef Lisiak (ze Złotnik) 2000 m.

Odpowiedzi redakcji.

WXX. K. M. w **T.** Otrzymane 2000 m. zapisaliśmy na r. b. — 19/11 1921 r. dostaliśmy 1000 m. tj. 506 za 921 a 500 na 922. — **K.** w **St.** Dla braku miejsca musieliśmy odłożyć druk odezwy nadesłanej do nru nast. — **S.** w **R.** Tak długich odezw nie możemy w „Gaz. K." zamieszczać; — zresztą trudno dziś spodziewać się wielkiej z nich korzyści, kiedy to z tylu stron apeluje się do ofiarności duchowieństwa. — **St.** w **Ch. G.** w **R. M J.** w **J. Sz.** i **L.** w **L.** Dla braku miejsca musieliśmy odłożyć do nast. nrów.

Rekolekcje dla Kapłanów w Domu rekollekcyjnym OO. Jezuitów w Dziedzicach odbędą się:

I. serja od 3—6 lipca. Początek dn. 3 lipca wieczorem.
II. serja od 10—13 lipca. Początek 10 lipca wieczorem.
III. serja 21—24 sierpnia. Początek 10 lipca wieczorem.
Zgłoszenia przyjmuje Ks. Superjor Domu rekollekc.

Wiadomości diecezjalne.

Diec. krakowska.

Zmarli: X. Józef Sandacz, prob. w Głogoczowie, ur. 1872, wyśw. 1889; — X. Augustyn Linkert, C. M. w 52 r. życia, a 25 r. kapł. *R. i. p.*

Diecezja tarnowska.

Zmarł X. Jan Mleczko, eksp. w Zdrochcu, ur. 1862, wyśw. 1886. *R. i. p.*

Z Zak. OO. Jezuitów.

Przeniesiony X. Michał Barglewski, superjor w domu rekol. we Lwowie, do Wilna.

Diec. kamieniecka.

Ojciec św. Pius XI mianował X. Kazimierza Nosalewskiego, Wikarjusza generalnego. Protonotarjuszem Apostolskim ad instar part., X. Walerego Szymańskiego — Prałatem domowym, a X. Franciszka Balickiego, czas. administ. par. Buczackiej, Tajnym Szambelanem.

Ktoby z Wielb. Księży gotów był mnie zastąpić w Budapeszcie na 6—8 miesięcy, tomu zapłacę podróż, zapewnię utrzymanie i inne emolumenta. Ks. W. Danek — Budapeszt, X. Kelemen utca 32.

Wydawca i nakładca Tow. wzajemnej pomocy Kapłanów. Lwów, Murarska 49. Odpowiedzialny redaktor Ks. Dr. Pechnik.
Z Drukarni „Udziałowej", Lwów Kopernika 20.